

Cesar Jožef II.

Cesar Jožef II. je bil sin sloveče cesarice Marije Terezije, katera je po 40letnem modrem vladanji umrla 1780. leta. Po smrti te velike vladarice je nasledoval na cesarskem prestolu nje sin Jožef II., ki se je uže kot otrok udeleževal nevarnosti in osvobojenja svoje velikodušne in miroljubne matere.

Bil je cesar Jožef II. vsestransko izobražen in ljudomil vladar, čegar glavno prizadevanje je bilo pospeševati gmotni in duševni blagor svojih narodov, in razširjevati duh napredka in prosvete po vseh svojih deželah. Na svojih potovanjih obiskaval je večkrat v priprostej obleki kóče ubozih kmetov in stanovanja meščanov. V dan 19. avgusta 1769. leta pripeljal se je skozi

občino Slavikovec na Moravskem. Na njivi ob velikej cesti je ugledal kmeta, ki je oral s svojimi konjiči. Takoj ukaže ustaviti kočijo, stopi h kmetu ter ga prosi, da bi smel brazdo potegniti, kar mu priprosti kmetič rad dovoli. Cesar prime za ročici ter gre za plugom. S tem je cesar pokazal veliko spoštovanje do kmetskega stanú.

Lep zgled pravičnosti nam je pokazal cesar Jožef II. v sledečem dogodku: O času velike draginje na Českem ukazal je svojim uradnikom, da brezplačno razdelé ubogim prebivalcem potrebnega živeža po vsej deželi. On sam je potem potoval na Česko, da bi se na svoje oči prepričal, kako se izpolnuje ta njegova zapoved. Pri tem svojem potovanji ugledal je v nekem neznatnem mestecu pred hišo višjega uradnika mnogo vozov, obloženih s potrebnim živežem, ki bi se bil imel razdeliti med stradajoče prebivalce. Kmetje, ki so živež pripeljali in svojih vozov čakali, godrnjali so, da uže več ur čakajo ter da imajo še celih

osem ur nazaj do dóma, ali dotični uradnik vender ne pride, da bi jim pripeljano blagó odvezel. Uradniški pisar, katerega je cesar o tej pritožbi poprašal, potrdil je izjavo čakajočih voznikov ter še pristavil, da tudi ubožni prebivalci tega kraja zaradi nemarnosti višjega uradnika trpe pomanjkanje, ker čakajo na razdelitev hrane. Na ta odgovor stopi cesar Jožef, oblečen v priprosto častniško obleko, v sobo višjega uradnika ter se mu predstavi. Dotični uradnik je imel ravno veliko družbo svojih prijateljev pri sebi, vender stopi k cesarju in sledeči razgovor se začne med njima:

Uradnik: Kdo ste?

Cesar: Častnik v cesarskej službi.

Uradnik: S čim naj vam postrežem?

Cesar: S tem, da bi uboge ljudi spodaj pred hišo odpravili, ker uže dolgo čakajo, da bi jim odvezeli blagó, katero so pripeljali.

Uradnik: Kmetje naj čakajo, jaz blago odvezamem, kadar se bode meni ljubilo.

Cesar: Ali kmetje morajo še danes domov in do doma imajo nekateri celih osem ur, čakali so pa tudi že dosti.

Uradnik: Kaj to vas briga, kako daleč imajo kmetje do svojega doma?

Cesar: Treba je z ljudmi po človeško ravnati in jih ne po nepotrebnem trpinčiti.

Uradnik: Vaši poduki tukaj niso na pravem mestu; jaz uže vem, kaj je moja dolžnost in kaj mi je storiti.

Ljudomili cesar ni mogel dalje prenesti surovosti in trdosrčnosti tega človeka. „Nu,“ reče mu cesar, „tedaj vam moram še le jaz povedati, gospod cesarski uradnik, da se nimate od te ure niti najmanje več brigati za pripeljano žito niti zato, kdo ga bode razdelil. Poslušajte me, dobri prijatelj (o teh besedah se cesar obrne k pisarju) idite doli pred hišo in odvezemite voznikom blagó, ker odslej ste vi moj višji uradnik, a vi (obrnivši se k poprejšnemu uradniku), spoznajte v meni cesarja, ki vas s tem službe oprasča.“

Služnost kmetskega stanú, katero je bila uže njegova mati polajšala, odpravil je Jožef II. z dnem 1. novembra 1781. l. popolnem po vseh svojih deželah.

Tudi meščanstvo je povzdignil cesar s tem, da je odpravil rokodelske in obrtnijske družbe in cehovstva omejujoče predpravice. Preústrojil je vso sodnistvo in pravdstvo ter vpeljal splošen, bolj enakomerno porazdeljen zemljiški davek.

Glavno njegovo nameravanje pa je bilo, centralizovati svojo državo, rekši, vpeljati isto ustavo in upravo po vseh avstrijskih deželah, brez ozira na razne predpravice in posebnosti posameznih kronovin. Tudi Ogersko naj bi se ne izjemalo; zato se cesar ni dal kronati za kralja ogerskega. To brezobzirno centralizovanje pa je vznemirilo posamezne kronovine, ki se svojim pravicam niso hotele odpovedati. V Belgiji se je celó vzdignila vstaja (1787. leta), katera je zaradi turške vojske bila še le po Jožefovej smrti zadušena.

Zaveza, katero je bil cesar 1787. l. v Kersunu sklenil z rusko cesarico Katarino, zapletla ga je v novo vojsko s Turki 1788. l.

Cesar Jožef II. je skrbel tudi za duševni razvitek svojih podložnikov, izboljšal in pomnožil je učilnice ter mnogo inozemskih učenjakov, vzlasti nemških, sklical v deželo. Ustanovil je Jožefovo akademijo (Josefinum) na Dunaji za izobraževanje spretnih vojaških zdravnikov in vseučilišče Levovsko.

Umrl je cesar Jožef II. v dan 20. februarja 1790. leta, ko je vzel slovo od svojega preljubljenega brata Leopolda, od svojih vojakov in ministrov v 49. letu svoje dóbe in v 10. letu svojega vladarstva. Njegova velika prijaznost do vsacega človeka in njegovo spoštovanje do podložnikov so mu pridobile veliko ljubezen med narodi in njegov spomin je ostal neumerljiv po vsem našem cesarstvu.